

Zdůvodnění, proč lze tři testové úlohy (17, 19 a 30) DT ČJL – jaro 2021 považovat za defektní

ÚLOHA 17

Ve které z následujících možností je správně zapsána interpunkce?

A) Náš taneční kurz v posledních letech navštěvovaly, především páry středního věku.

B) Opravdu už nemíním ztrácet čas, sledováním hloupých diskusí na sociálních sítích.

C) Bratr kdysi vynikal v atletice, zvláště pak ve sprintu, nyní ale o sport vůbec nemá zájem.

D) Spouštěče některých alergií, kterými dnes trpí čím dál, více lidí se často nepodaří odhalit.

V úloze jsou tři možná řešení: C (označené Cermatem jako správné), ale také A a B. Věty, které úloha nabízí, jsou vytrženy z kontextu. Pro řešení A a B však mohou existovat komunikační situace / kontexty, v nichž je možné psaní jednak bez čárek (Cermatem očekávané), jednak s čárkami. Pokud autoři úlohy kontextové užití věty nespecifikují, je důvodné předpokládat, že maturanti budou hledat řešení pro libovolný kontext. Především je ale nutné to respektovat, neboť k tomu jsou po dobu celé své školní docházky v souladu s RVP vedeni – každá výpověď je vždy součástí nějaké komunikační situace. Například zde:

A)

Novinář: Manželské páry tento taneční kurz nenavštěvují?

Majitelka taneční školy: Ale ano. Náš taneční kurz v posledních letech navštěvovaly, především páry středního věku. (Ve větě je nevyjádřený podnět „manželské páry“. Čárka zde naznačuje výraznější pauzu, kterou majitelka taneční školy ve své odpovědi udělala.)

B)

Manželka: Nic pořádného neděláš! Jenom ztrácíš čas – sleduješ hloupé diskuse na sociálních sítích nebo vysedáváš v hospodě!

Manžel: Máš pravdu. Opravdu už nemíním ztrácet čas, sledováním hloupých diskusí na sociálních sítích. Jdu do hospody. Ahoj. (Za slovy „ztrácet čas“ udělá mluvčí výraznou dramatickou pauzu, kterou chce ironicky vzbudit dojem pozitivního očekávání.)

Slova za čárkou je možné chápat jako tzv. dodatkově připojený větný člen. Podle respektované Internetové jazykové příručky Ústavu pro jazyk český platí: „Dodatkově připojenými větnými členy se zpravidla rozumějí rozvíjející větné členy (tedy nikoli podmět a přísudek) připojené na konec věty, která je už sama o sobě mluvnicky úplná, tj. mohla by končit tečkou.“ Tak tomu může být v obou daných situacích i v uvedených větách.

Větu B lze navíc popsáním způsobem rozčlenit i bez ohledu na kontext. Jde o podobný případ, jaký uvádí Internetová jazyková příručka v příkladové větě „*Utekla od něho už jednou, kvůli jeho milenkám.* × *Utekla od něho už jednou kvůli jeho milenkám*“. Stejně je: *Opravdu už nemíním ztrácet čas, sledováním hloupých diskusí na sociálních sítích.* × *Opravdu už nemíním ztrácet čas sledováním hloupých diskusí na sociálních sítích.* A jak říká Internetová jazyková příručka, „čárka je v těchto případech věcí volby pisatele“.

Závěr

Úloha 17 ověřuje nepřipustnou formou znalost interpunkce.

Žák má posoudit interpunkční jev, který je závislý na kontextu, aniž by směl ke kontextu přihlížet.

Navíc větu B lze psát s čárkou nebo bez čárky i bez ohledu na kontext. Úloha není v souladu s Katalogem požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky z ČJL, neboť nenabízí pouze jednu správnou odpověď.

ÚLOHA 19

Která z následujících možností vystihuje výchozí text?

A) Text náleží k uměleckému stylu, vyskytují se zde jak prvky charakteristiky vnitřní, tak prvky charakteristiky vnější.

B) Text náleží k uměleckému stylu, vyskytují se zde prvky charakteristiky vnitřní, nikoli však charakteristiky vnější.

C) V textu se kombinuje umělecký styl se stylem odborným, vyskytují se zde jak prvky charakteristiky vnitřní, tak prvky charakteristiky vnější.

D) V textu se kombinuje umělecký styl se stylem odborným, vyskytují se zde prvky charakteristiky vnitřní, nikoli však charakteristiky vnější.

Zadání úlohy pracuje s pojmy vnější a vnitřní charakteristika. Práce s těmito termíny ale není standardní součástí výuky předmětu český jazyk a literatura, žádný relevantní dokument jejich znalost nevyžaduje. S pojmy vnější a vnitřní charakteristika se pracuje pouze na části škol, na jiných školách (patrně na většině škol) se používají alternativní termíny. Pro označení toho, co se vyjadřuje dvojicí pojmů vnější charakteristika – vnitřní charakteristika, se běžně používá dvojice pojmů popis – charakteristika. RVP ani Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky z ČJL znalost uvedených termínů nevyžadují a nepředpokládají. Co se týká učebnic a příruček používaných ve vzdělávání, je třeba konstatovat, že i zde se uplatňuje výše popsaná terminologická nejednotnost. A zcela jistě nelze ani vyžadovat, aby si žáci, kteří se s těmito termíny nesetkali, jejich význam domýšleli. (Mohli by tak klidně dojít k nesmyslným a zavádějícím závěrům, například by se mohli domnívat, že vnější charakteristika je to, jak vnímají člověka jiní, a vnitřní, jak člověk vnímá sám sebe.) Pro řešení úlohy, paradoxně řečeno, musí student znát pojmy, které znát nemusí.

Závěr

Úloha 19 ověřuje nepřipustnou formou schopnost posoudit, jestli je v textu obsažen popis vzhledu a popis charakteru/povahy.

Operuje se zde s termíny vnější a vnitřní charakteristika, jejichž znalost nesmí být v testu od žáků vyžadována. Úloha není v souladu s Katalogem požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky z ČJL, neboť ten znalost pojmů vnější a vnitřní charakteristika nepředpokládá a nevyžaduje.

ÚLOHA 30

Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně. Ohebná slova zapíšte bezchybně ve stejném tvaru, ve kterém jsou užitá v textu. Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu. Vlastní jména jsou zapsána správně.

Úloha testuje korektorské dovednosti, jež nejsou povinnou součástí výuky. (Korektorskými dovednostmi jsou zde míněny dovednosti týkající se hledání pravopisných chyb v cizích textech, tj. pravopisná korektura jiných než vlastních textů.)

Všechny úlohy didaktického testu, i ty na pravopis, musí vycházet z rámcových vzdělávacích programů. Příkladně RVP G ale korektorské dovednosti nepředpokládá a nevyžaduje (ze stejného důvodu nemůže být zmíněná dovednost vyžadována ani Katalogem požadavků). Pokud RVP G v rámci vzdělávací oblasti „jazyk a jazyková komunikace“ a vzdělávacího oboru „český jazyk a literatura“ mluví o jazykovém/písemném projevu, vždy má prokazatelně na mysli vlastní jazykový/písemný projev žáka.

Úlohy ověřující výše vymezené korektorské dovednosti z uvedených důvodů nemohou být součástí maturitního didaktického testu. (Za přípustnou formu, již by se ověřovalo to, co skutečně požaduje

RVP G, zda totiž je žák schopen aplikovat pravidla pravopisu na vlastní text, by se patrně dala považovat například úloha, v níž by měl žák určitá slova správně napsat, ne je hledat v poměrně dlouhém cizím textu.)

Závěr

Úloha 30 ověřuje nepřipustnou formou znalost pravidel pravopisu.

Žák má být schopen psát pravopisně správně vlastní texty, ne opravovat pravopisné nedostatky cizích textů. Úloha není v souladu s RVP G, neboť ten vyžaduje pouze korekturu vlastních textů.

Pokud není úloha v souladu s RVP G, nemůže být ani v souladu s Katalogem požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky z ČJL. Katalog požadavků totiž nesmí být v rozporu s RVP, nemůže obsahovat cokoli, co je nad rámec RVP.